

HENRYK TEISSEYRE 1903—1975

W dniu 29 października 1975 r. zmarł w swojej pracowni wrocławskiej jeden z najwybitniejszych geologów polskich profesor Henryk Teisseyre, czynny do ostatnich godzin pracowitego życia.

Polskie Towarzystwo Geologiczne utraciło w Jego Osobie Członka Honorowego Towarzystwa, wieloletniego członka Zarządu Głównego, współredaktora Rocznika PTG, aktualnego Przewodniczącego Oddziału Wrocławskiego i Sekcji Tektonicznej.

Henryk Teisseyre urodził się we Lwowie w roku 1903. Nieprzeciętne zdolności i zamiłowania do Nauk o Ziemi odziedziczył po ojcu Wawrzyńcu — znanym i cenionym powszechnie profesorem geologii Politechniki Lwowskiej. Profesor Henryk Teisseyre był niezwykle przywiązany do polskich tradycji rodzinnego miasta, w którym uczył się i studiował geologię i geografę na Uniwersytecie im. Jana Kazimierza.

Pięćdziesięcioletnią karierę naukową rozpoczął w roku 1925 w Katedrze Geografii Uniwersytetu Lwowskiego kierowanej przez prof. Eugeniusza Romera. Doktoryzował się w roku 1928 na podstawie pracy o powierzchni szczytowej Karpat. Jako stypendysta studiował w Lozannie geologię Alp i kartografię geologiczną w słynnej szkole prof. Lugeona. W latach 1928—1939 pracował w Karpatach Wschodnich i Środkowych jako geolog przedsiębiorstw i spółek naftowoposzukiwawczych, współpracując z Państwowym Instytutem Geologicznym.

W roku 1929 poślubił Julię Sabatowską, z którą wychował dwóch synów Juliusza i Andrzeja — doktorów geologii.

Henryk Teisseyre habilitował się w roku 1936 w Uniwersytecie Jagiellońskim. Był członkiem Komisji Fizjograficznej Polskiej Akademii Umiejętności, Towarzystwa Naukowego we Lwowie i innych stowarzyszeń naukowych. W pierwszych latach wojny wykładał geologię na Uniwersytecie Lwowskim. Do roku 1944 wykonywał prace geologiczne w Karpatach, a pod koniec wojny zatrudniony był ponownie w Uniwersytecie Lwowskim. W kwietniu 1945 r. wyjechał na stałe ze Lwowa. Pracował początkowo w Węglówce koło Krosna jako geolog Instytutu Naftowego. Jego dorobek naukowy w Karpatach obejmuje ponad 40 publikacji i około stu opracowań archiwalnych.

Zaproszony przez Uniwersytet Poznański obejmuje kierownictwo Katedry Geologii w Poznaniu. Złe warunki bytowe w Poznaniu skłoniły Profesora do przeniesienia się w roku 1946 do Szczawna Zdroju (dawnych Solic). W tymże roku objął stanowisko profesora nadzwyczajnego geologii w Uniwersytecie Wrocławskim. W roku 1956 został mianowany profesorem zwyczajnym tejże uczelni.

Miałem szczęście należeć do Jego pierwszych uczniów wrocławskich. Widziałem jak w pierwszych latach powojennych dzielił czas między obowiązki dydaktyczne w Poznaniu, Wrocławiu i prace badawcze w Sudetach. Uczył się geologii Sudetów ucząc nas podstaw geologicznego patrzenia i myślenia. Przemierzał wraz z przedstawicielami różnych nauk geologicznych i uczniami Sudety wzdłuż i wszerz, wciągał w problematykę badawczą, uczył metod obserwacji, analizy i wyprowadzania wniosków z obserwowanych faktów. Wymagający dla siebie i towarzyszy prac terenowych, ale zawsze pogodny, dociekliwy, precyzyjny rozwijał naszą wyobraźnię i krytycyzm badawczy. Świetnie i szybko rysował detale geologiczne, był niezrównanym kartografem — autorem licznych zdjęć geologicznych. Miał odwagę przestawić się z pracy w młodych geologicznie Karpatach, na zupełnie inną problematykę badawczą Sudetów. Gór, które od lat były penetrowane przez liczne zastępy poprzedników dobrze wprawionych w klasyczne metody właściwe dla tego stylu ukształtowania geologicznego. Profesor nasz z całym poczuciem odpowiedzialności i młodzieńczym entuzjazmem wprowadzał w Sudety nowe metody badawcze, które w ciągu niespełna trzydziestu lat dały oryginalne i wartościowe wyniki zmieniające oraz wzbogacające w zasadniczy sposób stan wiedzy o geologii Dolnego Śląska. Otwartość, szczerłość i życzliwość Profesora były niekiedy wykorzystywane przez ludzi niezbyt uczciwych. Jako współorganizator wrocławskiego studium geologii wychował kilkuset magistrów, promował kilkudziesięciu doktorów i kilkunastu docentów i profesorów. Zorganizował Dolnośląski Oddział Instytutu Geologicznego i Pracownię Starych Struktur PAN we Wrocławiu i nimi kierował. Stworzył własną, pierwszą w kraju, szkołę geologii strukturalnej. Miał wybitne osiągnięcia w zakresie sedymentologii, tektoniki, kartografii geologicznej, paleogeografii i geologii regionalnej. Opublikował około 130

prac naukowych i nie mniej opracowań archiwalnych, z czego dwie trzecie dotyczą Polski południowo-zachodniej. Stopnie i zaszczyty naukowe uzyskiwał jak gdyby mimochodem, nie zabiegając o nie. Jego pasją życiową była geologia i umiłowanie górskiej przyrody. Wyniki badań prof. Henryka Teisseyre'a miały dla Ziemi Zachodnich jednoznaczną wymowę społeczną i polityczną. Władając biegle kilku językami propagował i reprezentował godnie polską myśl naukową za granicą na międzynarodowych kongresach i sympozjach geologicznych albo organizował je na Dolnym Śląsku interpretując w terenie własne obserwacje i wyniki przemysłów naukowych. Wyjeżdżał z wykładami do Francji, Szwajcarii, Niemiec i innych krajów. Opublikował własne spostrzeżenia z Alp, Rodopów, Masywu Czeskiego, Bretanii, Masywu Centralnego i Norwegii. Był Członkiem honorowym Czeskiego Towarzystwa Mineralogiczno-Geologicznego. Jako człowiek o wysokiej kulturze słowa, nie tylko porywająco, z zaangażowaniem wykladał, ale pracował w redakcjach różnych geologicznych wydawnictw i stowarzyszeń naukowych w kraju i za granicą. Był współzałożycielem i współredaktorem 10 tomów „Geologia Sudetica”. W roku 1954 powołany został na członka korespondenta, a w 1970 r. na członka zwyczajnego Polskiej Akademii Nauk. Posiadał wysokie odznaczenia państwowe: krzyż kawalerski (1954) i krzyż oficerski Orderu Odrodzenia Polski (1960). Był laureatem nagrody I stopnia Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1972). Na krótko przed śmiercią wyróżniony został godnością doktora honoris causa Uniwersytetu Wrocławskiego. Śmierć profesora Henryka Teisseyre'a jest dotkliwą stratą dla nauki polskiej. Odszedł człowiek o najwyższym autorytecie w sprawach geologii Sudetów. Uczniowie utracili niezrównanego mistrza, którego idee badawcze będą długo inspirować kontynuatorów Jego dzieła.

Wojciech Grocholski

WYKAZ WAŻNIEJSZYCH PUBLIKACJI
PROF. DR HABIL. HENRYKA TEISSEYRE'A

- 1 O wahaniach amplitudy przebiegu dziennego w Skandynawii. *Kosmos*. 50, 1925, p. 65—94.
- 2 Przekrój geologiczny Karpat w dorzeczu Sukieli. *Kosmos*. 51, 1927, p. 345—364.
- 3 Budowa geologiczna brzegu karpackiego między Nadwórną a Delatynem. *Kosmos*. 52, 1928, p. 821—835.
- 4 Powierzchnia szczytowa Karpat. *Pr. geogr.* 10, 1928, p. 67—100.
- 5 Mapa powierzchni szczytowej Karpat jako przykład nowej metody geomorfologicznej i geotektonicznej. *Pam. II Zjazdu Słowiań. Geogr.* 1927. Kraków 1929, p. 354.
- 6 Budowa geologiczna fałdu Rypnego między Jasieniem a Dubszarą oraz kopalnie oleju skalnego w Rypnem i Słobodzie Dubańskiej. *Spraw. PIG*, 5, 1930, p. 565—590.
- 7 Osuwisko koło Spasa nad Dniestrem. *Czas. geogr.* 9, 1931, p. 47—61.
- 8 Die morphologischen Probleme der Ostpolnischen Subkarpaten. *Bull. Intern. Acad. Pol. A*, 1932 (druk 1933), p. 412—423.

- 9 Zarys budowy geologicznej Karpat Dukielskich. *Spraw. PIG.* 1932, p. 319—336.
- 10 Budowa geologiczna okolic Czarnego Potoku i Słobody Rungurskiej. *Przewodnik Zjazdu PTG* 1934, Lwów p. 10—16.
- 11 Mapa geologiczna siódła Słobody Rungurskiej (1 : 25 000), Lwów 1934.
- 12 Podtortońska powierzchnia kredy w okolicach Lwowa. *Spraw. PIG.* 8, 1934, p. 29—35.
- 13 Mapa geologiczna przedgórza Karpat wschodnich między Łomnicą a Bystrzycą Nadwórniańską (Wspólnie z J. Obtulowiczem i O. Wyszyńskim). *Karpaty i ich Przedgórze 2*, Borysław 1934, p. 3—6.
- 14 Budowa geologiczna okolic Żabiego z mapą geologiczną 1 : 50 000. *Biul. Karpat. Inst. Geol. Naft.* 28, 1936, p. 1—24.
- 16 Materiały do znajomości osuwisk w niektórych okolicach Karpat i Podkarpacia. *Rocz. Pol. Tow. Geol.* 12, 1936, p. 135—193.
- 17 Czwartorzęd na przedgórzu arkuszy Sambor i Dobromil. *Rocz. Pol. Tow. Geol.* 13, 1937 (druk 1938), p. 31—81.
- 18 Niektóre zagadnienia z paleogeografii południowego Rostocza. *Rocz. Pol. Tow. Geol.* 14, 1938, p. 113—154.
- 19 Mapa geologiczna przedgórza Karpat Pokuckich. (Wspólnie z O. Wyszyńskim i J. Obtulowiczem), arkusz Kutry. Lwów 1938.
- 20 Wyniki poszukiwań geologiczno-naftowych w okolicach Czerchawy i Spryni (arkusz Stary Sambor). *Rocz. Pol. Tow. Geol.* 15, 1939, p. 29—35.
- 21 Przewodnie rysy tektoniki Karpat i możliwości rozwoju kopalnictwa naftowego w Karpatach i na Przedgórzu. *Nafta* 2, 1946, p. 7—10.
- 22 Budowa geologiczna okolic Węglówki. *Nafta* 3, 1947, p. 146—149.
- 23 Budowa geologiczna północnej okolicy Wałbrzycha. *Biul. Inst. Geol.* 62, 1952, p. 1—58.
- 24 Mapa geologiczna północnej okolicy Wałbrzycha. *Inst. Geol.* 1954.
- 25 Depresja Świebodzie jako jednostka geologiczna. *Biul. Inst. Geol.* 106, 1956, p. 1—60.
- 26 Some remarks on the tectonic structure of Caledonides and Variscides in the Sudeten. *Bull. Acad. Pol. Sci. Cl. III. IV*, 1956, p. 165—168.
- 27 Sedymentacja górnego dewonu Pogorzały i Witoszowa (Sudety Środkowe). *Acta geol. pol.* VI, 1956, p. 227—251.
- 28 The relation between movement and sedimentation in the Sudeten Mountains. *XX Intern. Geol. Congress*, Mexico. 1956, p. 77.
- 29 The Variscan rebuilding of the Caledonides in the Sudeten Mts. *Ibidem*, 1956, p. 299.
- 30 Regionalna geologia Polski. Tom III, Sudety (z. 1). Wspólnie z K. Smulikowskim i J. Obercem, Kraków 1957, p. 1—300.
- 31 Sedymentacja, paleogeografia i tektonika karbonu dolnego w Sudetach Środkowych. *Kwart. geol.* 2, 1958, p. 576—591.
- 32 Zum Problem der Diskordanz zwischen den Waldenburger Schichten und dem Kulm in der Innersudetischen Mulde. *Geologie* 8, Berlin 1959.
- 33 Einige Bemerkungen über die Methodik der Mikrostrukturen in der tektonischen Forschungen., Freiberg 1959, 14 p.
- 34 Regionalna geologia Polski, Tom III Sudety (z. 2). Wspólnie z A. Jahnem i K. Smulikowskim. Kraków 1960, p. 301—438.
- 35 The principal structural features of the Sudetic Caledonides *XXI Internat. Geol. Congress.* Copenhagen. Part XIX, 1960, p. 108—119.
- 36 Karbon dolny Sudetów Środkowych. *Annales Silesiae*, 1. Wrocław 1960, p. 411—452.
- 37 The Precambrian and Old-Paleozoic series of Izera Region and of the south-

- eastern part of the Kaczawa Mountains. Guide to the Excursion of the Polish part of the Geological Field Conference, dealing with the Probleme of the northern border of the Bohemian Massif. PAN, Warszawa 1962, p. 1—18.
- 38 Siodło Bolków—Wojcieszów jako charakterystyczny przykład struktury kaledońskiej w Sudetach Zachodnich. *Inst. Geol., Pr. XXX.* 1963, p. 279—300.
- 39 Uwagi o ewolucji strukturalnej Sudetów. *Acta geol. pol.* XIV, 1964, p. 459—499.
- 40 Szczegółowa mapa geologiczna Sudetów 1 : 25 000 arkusz Świebodzice. *Inst. Geol.* 1966.
- 41 Główne problemy tektoniczne Sudetów. *Prz. geol.* 6, 1967, p. 261—265.
- 42 Najważniejsze zagadnienia geologii podstawowej w Górach Kaczawskich. *Przewodnik XL Zjazdu PTG w Zgorzelcu*, *Inst. Geol.* 1967, p. 11—45.
- 43 An unknown trachyte neck in the Kulm of Chwaliszów (wspólnie z A. Nowakowskim i A. K. Teisseyrem). *Bull. Acad. Pol. Sci.*, XV, 1967, p. 211—217.
- 44 Geology of the West Sudeten (in Czechoslovakia and Poland) (wspólnie z J. Chalaupskym). *XXIII Intern. Geol. Congress. Guide book*, Excursions AB—C 8, Praha, 1969, p. 1—35.
- 45 Serie metamorficzne Sudetów. *Geol. sudetica* IV, 1968, p. 7—37.
- 46 The Precambrian rock-sequences in the Polish part of the Sudetes. *Report of the XXIII Ses. Intern. Geol. Congress*, Proc. Sect. 4. Prague 1968, p. 293—298.
- 47 Uwagi o genezie i wieku sudeckich łódź warwowych. *Prz. geol.* 6, 1969, p. 261—264.
- 48 Utwory zastoiskowe w Sudetach w świetle własnych obserwacji. *Kwart. geol.* 13, 1969, p. 929.
- 49 Sudety. w: Geologia i surowce mineralne Polski. *Bull. Inst. Geol.* 251, 1970, p. 148—154.
- 50 Zagadnienie analizy strukturalnej w Sudetach, jej cele i metodyka. *Rocz. Pol. Tow. Geol.* 41, 1971, p. 93—118.
- 51 Carte géologique Intern. de l'Europe D4 — Warszawa (1 : 1 500 000 — wspólnie z E. Rühlem i S. Wdowiarzem). Hannover 1971.
- 52 O niektórych spornych problemach w geologii Sudetów. *Kwart. geol.* 16, 1972, p. 995—1005.
- 53 Szczegółowa mapa geologiczna Sudetów. 1 : 25 000, arkusz Stare Bogaczowice. *Inst. Geol.* 1972.
- 54 Carte géologique Internationale de l'Europe. C4 — Berlin (wspólnie z E. Rühlem). Hannover 1972.
- 55 La structure des Sudètes. Revue des problemes géologiques des zones profondes de L'écorce terrestre en Basse Silésie. *Inst. des. Sci. géol. de l'Acad. Pol. Sci.*, Warszawa 1973, p. 5—14.
- 56 Geology of the Śnieżnik Mountains Group. *Ibidem.* p. 69—77.
- 57 Rozwój i sekwencja deformacji tektonicznych w metamorfiku Sudetów. *Przewodnik XLVII Zjazdu PTG w Świdnicy*, p. 21—33 Wydawnictwa Geologiczne, 1975.
- 58 Das Problem der Hauptfaltung in den Sudeten (w druku w NRD).
- 59 Szczegółowa mapa geologiczna Sudetów 1 : 25 000, arkusz Bolków. *Inst. Geol.* (w druku).
- 60 Szczegółowa mapa geologiczna Sudetów 1 : 25 000 arkusz Międzygórze (wspólnie z W. Frackiewicz). *Inst. Geol.* (w druku).
- 61 Szczegółowa mapa geologiczna Sudetów 1 : 25 000, arkusz Roztoka (wspólnie z S. Kuralem). *Inst. Geol.* (w druku).

RÉSUMÉ

Le 29 octobre 1975 est mort à Wrocław à l'âge de 72 ans le professeur docteur H. Teisseyre, membre honoraire de la Société Géologique de Pologne et de la Société Minéralogique et Géologique de Tchécoslovaquie, docteur honoris causa de l'Université de Wrocław, membre de l'Académie Polonaise des Sciences, un des organisateurs du Congrès de AZOPRO dans les Sudètes en 1973, membre de nombreuses Associations Scientifiques en Pologne et à l'étranger, participant à des congrès internationaux de géologie, un des organisateurs et chef de la Chaire de Géologie de l'Université de Wrocław, de la Section de l'Institut de Géologie de la Basse Silésie et de l'Institut des Structures Anciennes de l'Académie Polonaise des Sciences à Wrocław, rédacteur de revues géologiques, en particulier celle de „Geologica Sudetica”, fondateur de l'école polonaise de géologie dans les Sudètes, lauréat de grands prix scientifiques; auteur de 130 publications dans le domaine de géomorphologie, sédimentologie, tectonique, études structurales et de cartographie géologique des Carpathes orientales et moyennes et des Sudètes.

Il était le fils d'un géologue et le père des géologues. Ses mérites à l'égard de la science polonaise sont incomparables, surtout dans le domaine de la géologie des Carpathes et également des Sudètes qu'il aimait et connaissait.

*traduit
par M. Świątkowska*

Wojciech Grocholski